

KRÖNIKA

Vem är brandvägg och vem underblåser?

Kay Glans

När det territorium som Islamiska staten kontrollerar krymper och ett definitivt militärt nederlag avtecknar sig, satsar den av allt att döma i stället på en decentraliserad, nätverksbaserad strategi. Då får även propagandan en annan inriktning: från att värva krigare till Mellanöstern till att iscensätta terrorattacker av det slag som i skrivande stund just ägt rum i Spanien och sannolikt även i Åbo. Det gör det, som Hans Brun påpekar i sin inledande artikel i detta nummers tema, kanske ännu viktigare att bemöta terroristpropagandan, men det är av flera skäl inte enkelt. Den sprids med hjälp av sociala medier, i stor utsträckning av ett stort antal självutnämnda aktivister, som kan skingras och omgrupperas efter behov och som är mycket svåra att blockera.

Vilka föreställningar och känslor appellerar då denna propaganda till? En del experter menar att religionen inte är viktig inom IS och

att dess attraktion i stor utsträckning bygger på en våldskult. Den norske forskaren Thomas Hegghammer, aktuell med boken *Jihadi Culture*, hävdar tvärtom i intervjun med Johannes Heuman att religion och kultur spelar stor roll inom IS. Radikaliseringen av ungdomar involverar i hög grad känslor, inte bara doktriner, och en effektiv motpropaganda måste därför också rikta sig till hjärtat.

Vem har bäst förutsättningar att påverka ungdomarna ifråga känslomässigt? Det är kanske inte i första hand liberala ateister, utan religiöst troende som förkastar jihadismen. Det tyder sociologen Evin Ismails undersökning av relationen mellan konservativa salafister och jihadister på, som hon redovisar i den artikel som avslutar temat. Att färre från Stockholm än Göteborg rekryterats till IS kan bero på att salafisterna i Järvaområdet aktivt motarbetat anslutning. Det skulle kunna betyda att konservativa salafister fungerar som en brandvägg mot jihadister. Hegghammer däremot är skeptisk till detta, framför allt för att även icke-våldsbejakande salafister underblåser uppfattningen att muslimer är förföljda i Väst.

Vem är brandvägg och vem underblåser? Jag har under läsningen av temat slagits av att det finns paralleller till den diskussion om nationalism som förs oavbrutet. Vilka är bäst på att blockera extrem nationalism, de som helt förkastar nationen eller de som företräder en måttlig nationalism? En del tycks mena att all nationalism ytterst legitimerar den extrema och att man därför måste bekämpa alla former av nationalism. Men de som helt förkastar nationalismen har sannolikt små möjligheter att påverka dem som är på väg mot eller redan omfattar en extrem nationalism. De som företräder en måttlig nationalism har bättre förutsättningar att utöva inflytande. Motpolen är inte alltid bästa motmedlet.

Jag tycker att vi i den svenska historien har ett centralt exempel på att en måttlig variant kan blockera för en extrem, nämligen folkhemmet på 30-talet. Den svenska socialdemokratin tog tag i den nationella frågan på ett sätt som stängde vägen för fascism och nationalsocialism.

Kay Glans är chefredaktör och ansvarig utgivare för *Respons*.